

دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون

دفتر مطالعات و توسعه آموزش پرستاری و مامایی

دانشکده پرستاری و مامایی

رشته: پرستاری

طرح درس: بهداشت مادر و نوزاد

مقطع تحصیلی: کارشناسی پیوسته

تعداد واحد: ۲/۵ واحد نظری

پیش نیاز: داروشناسی، فرآیند آموزش بیمار

نام مدرس: ژاله غلامی

نیمسال تحصیلی: دوم ۱۴۰۱-۱۴۰۰

تاریخ شروع: ۱۴۰۰/۱۱/۲۳

تاریخ اتمام:

روز/ ساعت برگزاری کلاس: شنبه ۱۴۰۱/۱۶/۳۰

شرح درس: این درس بر پی ریزی یک جامعه سالم مبتنی بر موازین اسلام استوار است. براین اساس مفاهیم مادران و نوزادان، قلمرو فعالیت مادر، نوزاد و سلامت زن به عنوان یک اولویت در ارائه مراقبت های بهداشتی اولیه با توجه به استراتژی های سازمان بهداشت جهانی است. اهمیت آموزش در تامین، حفظ و ارتقاء سلامت مادران، نوزادان و پیشگیری از عوارض ناشی از تغییرات بلوغ، بارداری، زایمان و یائسگی شرح داده می شود. این درس با حضور فعالانه دانشجویان در حیطه های آموزش نظری و عملی و آشنایی با مراحل طبیعی زندگی مادر و نوزاد به آن ها فرصت می دهد تا توانایی های لازم را برای ارزیابی سلامت مادر، جنین و نوزاد و به طور کلی خانواده در انتظار فرزند و تشخیص مسائل و مشکلات آن ها کسب نمایند. نظریه ها و اصول پرستاری ارائه شده در این درس پایه ای برای کاربرد تفکر انتقادی، تحقیق و استفاده از فرآیند پرستاری در مراقبت بهداشتی از مادران و نوزادان خواهد بود

شماره جلسه	عنوان جلسه	نام مدرس	اهداف رفتاری	روش آموزش (آنلاین/آفلاین/ترکیبی)	نحوه ارزشیابی جلسه	نوع تکلیف و مهلت ارائه و نمره	محتوای کمک آموزشی
اول	کلیات پرستاری بهداشت مادران و نوزادان	ژاله غلامی	دانشجو قادر باشد: ۱- اهداف و قلمرو گسترش فعالیت پرستاری بهداشت مادران و نوزادان را شرح دهد ۲- استانداردهای مراقبت در بهداشت مادر و نوزاد، مسائل و چالش های قانونی و اخلاقی را توضیح دهد ۳- تاثیر عوامل مختلف (مذهب، فرهنگ و ..) را بر مراقبت های بهداشت مادر و نوزاد شرح دهد. ۴- فرآیند پرستاری در مراقبت بهداشت مادر و نوزاد شرح دهد ۵- شاخص های مهم حیاتی در بهداشت مادران و نوزادان و اهمیت هر کدام (شاخص های مربوط به مرگ و میر مادران و نوزادان) را توضیح دهد	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	سامانه وادانا، پاورپوینت
دوم	آناتومی و فیزیولوژی	ژاله غلامی	دانشجو قادر باشد: ۱- آناتومی قسمت های مختلف دستگاه تناسلی داخلی و خارجی زنان را شرح دهد	آنلاین	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی)	مرور درس و	سامانه وادانا، پاورپوینت

	دستگاه تناسلی		<p>۲- عملکرد و ویژگی های دستگاه تناسلی داخلی و خارجی را توضیح دهد.</p> <p>۳- مراحل مختلف سیکل قاعدگی (سیکل اندومتر و تخمدان) را نام برده و تغییرات اندومتر و تخمدان در طول سیکل را توضیح دهد</p> <p>۴- نقش هیپوتالاموس و هیوفیز و تغییرات هورمونی در طول سیکل قاعدگی را شرح دهد</p>	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	
سوم	سلامت زن (بلوغ و یائسگی)	ژاله غلامی	<p>دانشجو قادر باشد:</p> <p>۱- مفهوم سلامت و سلامت در زنان را توضیح دهد</p> <p>۲- نظر اسلام نسبت به سلامت زن را شرح دهد</p> <p>۳- بلوغ را تعریف کند و عوامل موثر بر شروع بلوغ را برشمارد</p> <p>۴- مراحل مختلف بلوغ را نام برده و تغییرات هر مرحله را شرح دهد</p> <p>۵- اختلالات قاعدگی از جمله سندرم قبل از قاعدگی، درد در زمان قاعدگی را توضیح دهد.</p> <p>۶- مفهوم یائسگی و عوامل موثر بر شروع یائسگی را توضیح دهد.</p> <p>۷- مشکلات بهداشتی و سلامتی دوران حول و حوش یائسگی و بعد از آن را برشمارد و توضیح دهد</p> <p>۸- آموزش ها و مراقبت های پرستاری مورد نیاز را در مشکلات مربوط به پیش از یائسگی، یائسگی و دوران پس از یائسگی شرح دهد</p>				

چهارم	لقاح و رشد و تکامل جنین	ژاله غلامی	دانشجو قادر باشد:	<p>۱- فرآیند لقاح و لانه‌گزینی را شرح دهد</p> <p>۲- لایه‌های مختلف جنینی را نام ببرد و اندام‌های مختلف منشا گرفته از آنها را توضیح دهد</p> <p>۳- ویژگی‌های پرده‌های جنینی و عملکرد پرده‌ها را توضیح دهد</p> <p>۴- ویژگی‌های مایع آمنیون و عملکرد آن را توضیح دهد</p> <p>۵- ویژگی‌های بندناف و عملکرد آن را توضیح دهد</p> <p>۶- مراحل تشکیل جفت و اختلالات جفت را توضیح دهد</p> <p>۷- عملکرد جفت و هورمون‌های آن را توضیح دهد</p>	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	سامانه وادانا، پاورپوینت
پنجم	بارداری	ژاله غلامی	دانشجو قادر باشد:	<p>۱- سن بارداری و تاریخ احتمالی بارداری را محاسبه کند.</p> <p>۲- علائم فرضی، احتمالی و قطعی بارداری را شرح دهد</p>	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	سامانه وادانا، پاورپوینت
ششم	تغییرات فیزیولوژیک	ژاله غلامی	دانشجو قادر باشد:	<p>۱- تغییرات فیزیولوژیک حاملگی را در قسمت‌های مختلف دستگاه تناسلی شرح دهد</p>	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی)	مرور درس و	سامانه وادانا، پاورپوینت

هفتم	و روانی بارداری	۲- تغییرات فیزیولوژیک حاملگی در سیستم مغزی، قلبی - عروقی، کلیوی و غدد اندوکرین را توضیح دهد ۳- تغییرات فیزیولوژیک حاملگی را در پوست، سیستم گوارشی، تنفسی و مغزی را شرح دهد. ۴- تغییرات عصبی و روانی بارداری را توضیح دهد ۵- وظایف مادری و مراحل پذیرش نقش مادری را شرح دهد. ۶- وظایف پدری و مراحل پذیرش نقش پدری را شرح دهد.	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	سامانه وادانا، پاورپوینت
	مراقبت های دوران بارداری	دانشجو قادر باشد: ۱- اهداف و اهمیت مراقبتهای دوران بارداری را شرح دهد. ۲- مراقبت ها، معاینات و بررسی های اولین ویزیت بارداری را توضیح دهد. ۳- مراقبت ها و بررسی ها در هر ویزیت بارداری (مراقبت های روتین) را توضیح دهد. ۴- آموزشهای بهداشتی (مراقبت از پوست، دهان و دندان، خواب و استراحت، مقاربت و ...) لازم در مراقبت های پره ناتال شرح دهد. ۵- رژیم غذایی و مصرف مکمل های مورد نیاز در مادران باردار را توضیح دهد. ۶- علائم خطر و هشدار در بارداری را نام ببرد.	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	

				۷- شرایط ورزش در دوران بارداری را توضیح دهد.			
				۸- مشکلات شایع در بارداری (تهوع و استفراغ، تکرر ادرار، سوزش سر دل و) و توصیه های درمانی لازم در هر زمینه را شرح دهد.			
سامانه وادانا، پاورپوینت	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	دانشجو قادر باشد: ۱- اهداف و اهمیت استفاده از روش های بررسی سلامت جنین را توضیح دهد ۲- انواع روش های بررسی (تهاجمی و غیر تهاجمی) سلامت جنین را نام ببرد. ۳- مانیتورینگ داخلی و خارجی جنین را شرح دهد. ۴- انواع افت ضربان قلب جنین و علل آنرا توضیح دهد ۵- اندیکاسیونهای سونوگرافی در بارداری را نام ببرد. ۶- روشهای ارزیابی جنین (NST و OCT) را توضیح دهد ۷- موارد بررسی شده در پروفیل بیوفیزیکال جنین را نام برد. ۹- بیماران نیازمند مشاوره ژنتیک و روشهای تشخیص اختلالات ژنتیکی در دوران بارداری را شرح دهد.	ژاله غلامی	روش های ارزیابی سلامت جنین و مشاوره ژنتیک	هشتم

				۱۰- چند نمونه از اختلالات کروموزومی را توضیح دهد. ۱۱- روش های آمیوسنتز، نمونه برداری از پرزهای کوریونی و نمونه گیری از خون بند ناف ، اندیکاسیون، عوارض و مراقبت های پرستاری لازم را توضیح دهد.			
سامانه وادانا، پاورپوینت	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	دانشجو قادر باشد: ۱- زایمان طبیعی را تعریف کند و عوامل موثر بر زایمان طبیعی (جنین، استخوانها، درزها، نمایش، قرار و ...) را توضیح دهد. ۲- حالت، قرار، نمایش، وضعیت و جایگاه جنین را تعریف کند. ۳- روشهای تشخیص وضعیت جنین در لگن را نام ببرد ۴- مانورهای لئوپولد را توضیح دهد. ۵- سطوح لگن را شرح دهد. ۵- انواع لگن را نام ببرد و با همدیگر مقایسه کند. ۶- روشهای اندازه گیری اقطار لگن (پلویمتری بالینی، پلویمتری رادیوگرافیک و ..) را توضیح دهد ۷- لیبر را تعریف کند و نظریه های مربوط به شروع زایمان را شرح دهد	ژاله غلامی	زایمان طبیعی	نهم و دهم

				<p>۹- عوامل موثر بر دردهای زایمان را نام ببرد و هر مورد را توضیح دهد.</p> <p>۱۰- علائم شروع لیبر را توضیح دهد.</p> <p>۱۱- خصوصیات انقباضات رحمی در لیبر را شرح دهد.</p> <p>۱۲- دردهای کاذب و حقیقی زایمان را با هم مقایسه کند.</p> <p>۱۳- حرکات اصلی جنین در مکانیسم زایمان طبیعی را نام ببرد و هر مورد را شرح دهد.</p> <p>۱۴- مراحل مختلف زایمان طبیعی و مراقبت های پرستاری در هر مرحله را توضیح دهد.</p>			
سازمانه وادانا، پاورپوینت	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	<p>دانشجو قادر باشد:</p> <p>۱- علل درد زایمان را توضیح دهد</p> <p>۲- انواع روش های غیر دارویی کاهش درد (لاماز، هیپنوتیزم و ...) زایمان را نام ببرد و هر روش را توضیح دهد</p> <p>۳- انواع روش های دارویی کاهش درد زایمان را نام ببرد و هر روش را توضیح دهد .</p> <p>۴- عوارض جانبی روش های دارویی کاهش درد، بر مادر و جنین و نوزاد را شرح دهد</p> <p>۵- مراقبت های پرستاری لازم در استفاده از روش های دارویی کاهش درد شرح دهد.</p>	زاله غلامی	روشهای مختلف کاهش درد زایمان	یازدهم

دوازدهم	دوره بعد از زایمان (نفاس)	ژاله غلامی	<p>دانشجو قادر باشد:</p> <p>۱- دوره نفاس را تعریف کند.</p> <p>۲- تغییرات فیزیکی و فیزیولوژیکی دستگاه تناسلی، پستانها، قلب و عروق سیستم ادراری و گوارشی در دوران نفاس را شرح دهد.</p> <p>۳- پس درد را تعریف کند و علت آنرا توضیح دهد.</p> <p>۴- postpartum blues و علل آنرا توضیح دهد.</p> <p>۷- مراقبت های پرستاری در دوره بلافاصله پس از زایمان و دوره نفاس را شرح دهد.</p> <p>۸- ویزیت های پس از زایمان توضیح دهد.</p> <p>۹- زمان شروع پیشگیری از بارداری بعد از زایمان و روش های مناسب تنظیم خانواده در دوران شیر دهی را شرح دهد.</p>	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس، مطالعه درس جلسه آینده	سامانه وادانا، پاورپوینت
سیزدهم و چهاردهم	نوزاد طبیعی	ژاله غلامی	<p>دانشجو قادر باشد:</p> <p>۱- دوره نوزادی را تعریف کند</p> <p>۲- اهمیت دوره نوزادی را شرح دهد</p> <p>۳- تغییرات سیستم های مختلف بدن (تنفسی، گردش خون، گوارشی و) بعد از تولد در نوزاد را شرح دهد.</p>	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس،	سامانه وادانا، پاورپوینت

				<p>۴- معاینه فیزیکی نوزاد را شرح دهد.</p> <p>۵- رفلکس های دوره نوزادی ، اهمیت و نحوه بررسی آنها را شرح دهد.</p> <p>۶- مراقبت های پرستاری معمول بعد از زایمان (تماس پوست با پوست، تعیین امتیاز آپگار، برقراری و حفظ تنفس، تثبیت و حفظ درجه حرارت بدن، و) را شرح دهد.</p> <p>۷- نحوه تعیین آپگار، اهمیت آن و مراقبت های پرستاری در نوزادان با آپگار پایین را توضیح دهد.</p> <p>۸- مراقبت های پرستاری (مراقبت از بند ناف، بهداشت عمومی، و ...) در نرسری را توضیح دهد.</p> <p>۹- آموزش های لازم در مورد نحوه مراقبت از نوزاد در منزل را شرح دهد.</p>					
پانزدهم	تغذیه نوزاد	ژاله غلامی	دانشجو قادر باشد:	<p>۱- آناتومی و فیزیولوژی پستان را توضیح دهد.</p> <p>۲- فیزیولوژی ترشح شیر را شرح دهد.</p> <p>۳- آموزش شیردهی برای مادران را توضیح دهد.</p>	آنلاین	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس،	سامانه وادانا، پاورپوینت

	مطالعه درس جلسه آینده			<p>۳- مزایای تغذیه با شیر مادر برای نوزاد، را شرح دهد</p> <p>۴- مزایای شیردهی از پستان برای مادر، را توضیح دهد.</p> <p>۵- اندیکاسیون های مادری و نوزادی منع شیر دهی را نام ببرد</p> <p>۶- شرایط لازم جهت دوشیدن شیر و نحوه نگهداری آنرا شرح دهد.</p> <p>۷- تغذیه با شیر مصنوعی و روش های آنرا توضیح دهد.</p> <p>۸- معایب تغذیه با شیر خشک را شرح دهد</p> <p>۹- شیر مادر و شیر گاو را با هم مقایسه کند.</p> <p>۱۱- روشهای مهار و جلوگیری از تشکیل شیر را شرح دهد</p>			
سامانه وادانا، پاورپوینت	مرور درس و بررسی مطالب و مقالات جدید در رابطه با درس	حضور مستمر و فعال دانشجو (شرکت در بحث گروهی) پاسخگویی به سوالات مطرح شده در کلاس.	آنلاین سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	<p>دانشجو قادر باشد:</p> <p>۱- تاریخچه تنظیم خانواده در ایران و جهان را شرح دهد.</p> <p>۲- تنظیم خانواده را تعریف کند، اهمیت آن را شرح دهد.</p> <p>۳- اهداف تنظیم خانواده را برشمارد و استراتژیهای تنظیم خانواده در جهان و ایران را شرح دهد.</p> <p>۵- انواع روش های موقت و دائمی پیشگیری از بارداری را نام ببرد</p> <p>۶- روشهای طبیعی پیشگیری از بارداری را توضیح دهد</p>	زاله غلامی	بهداشت و تنظیم خانواده	شانزدهم و هفدهم

				<p>۷- اندیکاسیون و کنتراندیکاسیونهای هر روش پیشگیری از بارداری را شرح دهد.</p> <p>۸- مزایا ، معایب و عوارض هر روش پیشگیری را نام ببرد.</p> <p>۹- مکانیسم اثر و میزان اثر بخشی هر روش را شرح دهد.</p> <p>۱۲- نقش پرستار در مشاوره، آموزش و پیگیری های لازم در مصرف کنندگان هر روش را توضیح دهد.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

تقویم ترمیک

شماره جلسه	عنوان درس	منابع	اهداف جلسه
اول	کلیات پرستاری بهداشت مادران و نوزادان	<p>۱- پرستاری بهداشت مادران و نوزادان نوشته هدایت اله صلاح زهی، فرنوش خجسته، سیما نظر پور</p> <p>۲- پرستاری و بهداشت مادران و نوزادان لیفر</p>	<p>۱- آشنایی دانشجو با اهداف ، قلمرو و استانداردهای فعالیت بهداشت مادران و نوزادان</p> <p>۲- آشنایی دانشجویان با شاخص های مهم حیاتی بهداشت مادران و نوزادان</p>
دوم	آناتومی و فیزیولوژی دستگاه تناسلی	"	<p>۱- مروری بر آناتومی دستگاه تناسلی داخلی و خارجی</p> <p>۲- آشنایی دانشجو با فیزیولوژی قاعدگی و تغییرات هورمونی در طول سیکل</p>

سوم	سلامت زن (بلوغ و یائسگی)	"	۱- آشنایی دانشجو با تغییرات بلوغ و مشکلات مربوط به بلوغ و قاعدگی ۲- آشنایی با مشکلات مربوط به یائسگی ۳- آشنایی با اقدامات و مداخلات پرستاری در دوران بلوغ و یائسگی
چهارم	لقاح ، رشد و تکامل جنین	"	آشنایی دانشجو با فرایند لقاح و مراحل مختلف رشد و نمو جنین و جفت
پنجم	بارداری		آشنایی دانشجو با علائم و نشانه های بارداری و روش های تشخیص بارداری
ششم	تغییرات فیزیولوژیک و روانی بارداری	"	آشنایی دانشجو با تغییرات فیزیولوژیک جسمی و روانی بارداری
هفتم	مراقبت های دوران بارداری	"	آشنایی دانشجو با مراقبت های معمول و آموزش های بهداشتی دوران بارداری
هشتم	روش های ارزیابی سلامت جنین و مشاوره ژنتیک	"	۱- آشنایی دانشجو با انواع روشهای ارزیابی جنینی در دوران بارداری و اهمیت و دلایل بررسی سلامت جنین ۲- آشنایی دانشجو با برخی بیماری های ژنتیک و نقش پرستار در مشاوره ژنتیک و اهمیت آن
نهم و دهم	زایمان طبیعی	"	۱- آشنایی دانشجو با مکانیسم زایمان طبیعی و عوامل موثر بر آن ۲- آشنایی دانشجو با مراحل مختلف زایمان و مراقبت های پرستاری مربوطه

یازدهم	روشهای مختلف کاهش درد زایمان	"	آشنایی دانشجو با انواع روشهای کاهش درد زایمان و مزایا و معایب و مراقبت های پرستاری هر روش
دوازدهم	دوره بعد از زایمان (نفاس)	"	آشنایی دانشجو با تغییرات، عوارض و مراقبت های دوران نفاس و دوره بلافاصله بعد از زایمان
سیزدهم و چهاردهم	نوزاد طبیعی	"	۱- آشنایی دانشجو با تغییرات بعد از تولد در نوزاد و معاینات فیزیکی نوزاد ۲- آشنایی با مراقبت های معمول نوزاد بعد از تولد و انجام مراقبت های لازم
پانزدهم	تغذیه نوزاد	"	۱- آشنایی دانشجو با تغذیه نوزاد با شیر مادر و شیر مصنوعی ۲- آشنایی با نحوه شیردهی و مزایای شیردهی با پستان برای مادر و نوزاد
شانزدهم و هفدهم	بهداشت و تنظیم خانواده	"	۱- آشنایی با تاریخچه تنظیم خانواده در ایران و جهان و اهداف و اهمیت تنظیم خانواده ۲- آشنایی با انواع روش های پیشگیری از بارداری، مکانیسم اثر، مزایا، معایب، اندیکاسیون و کنتراندیکاسیونها ۳- آشنایی با نقش پرستار در مشاوره و آموزش به مددجو

روش ارزشیابی دانشجوی:

روش ارزیابی واحد نظری	درصد نمره
تکالیف کلاسی	۲ نمره
امتحان میان ترم (۱۴۰۱/۲/۲۴)	۵ نمره
حضور و غیاب و حضور فعال در بحث های کلاسی	۱ نمره
امتحان پایان ترم (۱۴۰۱/۴/۱۶)	۱۲ نمره
مجموع	۲۰ نمره

منابع و سایتهای آموزشی جهت مطالعات بیشتر:

۱- پرستاری بهداشت مادران و نوزادان لودرمیک، ترجمه دکتر مهناز سنجری و همکاران

۲- پرستاری مادر و نوزاد لیدرمن

۳- پرستاری مادر و نوزاد علیرضا خاتون

۴- schuiling K.L, Likis E.F, women gynecologic health, Jones and Bartett publisher, 2019